

DEN TYSKA IDEALISMEN //IB 2017

I. IDEALISM

ALL VERKLIGHET ÄR BEROENDE AV ETT TÄNKANDE MEDVETANDE
DET FINNS INGEN VERKLIGHET SOM EXISTERAR OBEROENDE AV ETT
KUNSKAPSSUBJEKT

II. DEN TYSKA IDEALISMENS URSPRUNG I KANTS FILOSOFI

KANTS KRITIK AV EMPIRISMEN

III. KANTS TRANSCENDENTALA IDEALISM OCH HANS KRITIK AV METAFYSIKEN

KANT UTFORSKADE KUNSKAPENS FÖRUTSÄTTNINGAR:

TVÅ GRUNDPELARE: TRANSCENDENTAL IDEALISM + OBJEKTIV REALISM

**ENLIGT KANT ÄR METAFYSIK OMÖJLIG: VI KAN INTE VETA NÅGOT OM
DEN VERKLIGHET SOM LIGGER BORTOM ERFARENHETEN**

IV. IDEALISTERNAS TOLKNING AV KANTS TRANSCENDENTALA IDEALISM

KANT ANTAR EN KUNSKAPSTEORETISK DUALISM

TINGET-I-SIG OCH TINGET-FÖR-OSS ÄR IDENTISKA, DET RÖR SIG OM SAMMA
SAK, DVS TINGET:

VÄRLDEN SÅDAN DEN ÄR (TRANSCENDENTAL IDEALISM) OCH VÄRLDEN DEN
FRAMTRÄDER FÖR MEDVETANDET (OBJEKTIV REALISM)

TINGET-I-SIG ÄR OBEROENDE AV MEDVETANDE MEDAN TINGET-FÖR-OSS
UTGÖR MATERIALET ELLER STOFFET I VÅRA ERFARENHETER
FÖRNUFTET SKAPAR SYSTEMATISK KUNSKAP

**DE TYSKA IDEALISTERNA TOLKADE KANTS FILOSOFI SOM EN
ONTOLOGISK DUALISM, ALLTSÅ EN SORTS METAFYSISK TEORI**

V. DE TYSKA IDEALISTERNA FÖRSVARAR EN METAFYSISK MONISM: VARAT ÄR ETT

IDEALISMENS INVÄNDNING MOT DISTINKTIONEN MELLAN TINGET-I-SIG OCH TINGET-FÖR-OSS

P1) VARJE SKILLNAD MELLAN *A* OCH *B*, FÖRUTSÄTTER ATT *A* OCH *B* HAR
DISTINKTA OCH SÄRSKILJANDE EGENSKAPER

P2) TINGET-I-SIG ÄR OKÄNT

CL) EFTERSOM TINGET-I-SIG ÄR OKÄNT, ÄR DET OMÖJLIGT ATT SKILJA DETTA
FRÅN TINGET-FÖR-OSS

DEN TYSKA IDEALISMEN VILL FÖRKLARA HELA VERKLIGHETEN, SOM
TOTALITET:

VARAT ÄR ABSOLUT=EN SAMMANHÄNGANDE HELHET

VI. SYSTEMTANKEN: VARAT ÄR SYSTEMATISKT

1. HELHETEN

MAN VILL GE FÖRKLARINGEN I FORM AV EN ENDA UNDERLIGGANDE PRINCIP

2. GRUNDPRINCIPEN

PRINCIPEN SKA FÖRKLARA DET ABSOLUTA SOM SYSTEM, DESS
SYSTEMATISKA, LAGMÄSSIGA OCH FÖRNUFTIGA EGENSKAPER

3. FÖRNUFTET

VARAT ÄR MENINGSFULLT OCH SAMMANHÄNGANDE, UTAN MOTSÄGELSE

VII. DE TYSKA IDEALISTERNA TAR FASTA PÅ KANTS TANKE OM DET AUTONOMA JAGET, SOM BESTÄMMER SIG SJÄLVT, OCH VILJANS FRIHET

DE TÄNKER SIG ATT VERKLIGHETENS UNDERLIGGANDE PRINCIP ÄR ETT
FÖRNUFTIGT JAG SOM ÄR SKAPANDE OCH FRITT.

ETT JAG SOM SKAPAR OCH BESTÄMMER SIG SJÄLVT, UR VILKET ALLA ANDRA
BESTÄMNINGAR KAN HÄRLEDAS.

FICHTES VETENSKAPSLÄRA (1762-1814)

INLEDNINGEN: KRITIK AV EMPIRISTERNA (HUME)

BÖR SE IN I DET EGNA MEDVETANDET, INTE TILL IDÉER (INTE TILL SINNESINTRYCK AV OMVÄRLDEN)

DET FINNS TVÅ SORTERS MEDVETANDEFÖRESTÄLLNINGAR ELLER ERFARENHETER:

FRIA FANTASIER OCH NÖDVÄNDIGA SANNINGAR

(1) VILKEN ÄR GRUNDEN FÖR DE NÖDVÄNDIGA FÖRESTÄLLNINGARNA?

(2) VAD UTGÖR GRUNDEN FÖR DEN UPPLEVDA NÖDVÄNDIGHETEN HOS DEM?

FILOSOFINS UPPGIFT

ÄR ATT BESVARA DESSA TVÅ FRÅGOR, DVS.

ATT FÖRKLARA VILKEN GRUNDEN FÖR ALL ERFARENHET, ALLT VETANDE, ÄR

DETTA ÄR VETENSKAPSLÄRAN

MEN HUR ÄR ERFARENHETEN MÖJLIGT?

GRUNDEN FÖR ERFARENHETEN LIGGER NÖDVÄNDIGTVIS UTANFÖR ERFARENHETEN

—HUR ÄR DET MÖJLIGT ATT TÄNKA UTAN ERFARENHET, UTAN STOFF?

DEN FILOSOFISKA METODEN

INNEBÄR ATT VÄNDA UPPMÄRKSAMHETEN MOT SIG SJÄLV, BLICKA IN I SIG SJÄLV, DET EGNA MEDVETANDET OCH DÄRMED BORTSE FRÅN EMPIRISKA, TILLFÄLLIGA FAKTA.

GENOM ABSTRAKTION KAN FILOSOFEN UNDERSÖKA OCH ANALYSERA DET EGNA MEDVETANDE-INNEHÅLLET

TINGET OCH INTELLIGENSEN ÄR NÖDVÄNDIGTVIS FÖRENADE I DEN FILOSOFISKT GIVNA ERFARENHETEN, MEN:

FILOSOFEN KAN FRITT VÄLJA ATT ABSTRAHERA BORT ANTINGEN TINGET ELLER INTELLIGENSEN.

ABSTRAKTIONEN LEDER ANTINGEN TILL DOGMATISM (REALISM, MATERIALISM) ELLER IDEALISM, DVS. TILL SYNEN ATT GRUNDEN FÖR ALL ERFARENHET UTGÖRS AV ANTINGEN TINGET ELLER INTELLIGENSEN —VILKEN SYN ÄR KORREKT? FRÅGAR FICHTE.

OENIGHETEN HÄR GÄLLER DEN FÖRSTA ICKE HÄRLEDBARA PRINCIPEN. DE TVÅ SYSTEMEN HAR INGEN GEMENSAM PUNKT ATT UTGÅ IFRÅN, INGEN JÄMFÖRELSEGRUND, OCH DE KAN DÄRFÖR INTE VEDERLÄGGA VARANDRA. DET GÅR INTE HELLER ATT FÖRSTÅ DET ENA MED UTGÅNGSPUNKT I DEN ANDRA s.26

ALLTSÅ: AVGÖRANDET KAN INTE SKE VIA FÖRNUFTET s.29 SVARET KAN INTE MOTIVERAS GENOM ARGUMENT, UTAN DET ÄR FRÅGAN OM ETT FRITT VAL GRUNDAT I AFFEKT.

AVGÖRANDET UTGÖR EN ABSOLUT FÖRSTA AKT, SOM BESTÄMS GENOM DEN FRIA VILJAN: DEN FRIA VILJAN MÖJLIGGÖR ETT SVAR PÅ FRÅGAN OM ERFARENHETENS GRUND. BÖJELSE OCH INTRESSE MOTIVERAR DET FRIA VALET AV ANTINGEN DOGMATISM ELLER IDEALISM.

VILKEN FILOSOFI DU VÄLJER BEROR PÅ HURDAN MÄNNISKA DU ÄR s.29-30

SYSTEMEN KAN DOCK UNDERSÖKAS VAR FÖR SIG – INTE I JÄMFÖRELSE, UTAN VI GRANSKAR DEM ETT OCH ETT. GRANSKNINGEN VISAR ATT DOGMATISMEN HAR EN INNEBOENDE SVAGHET: DEN KAN INTE FÖRKLARA INTELLIGENSEN

DÅ VI SKÅDAR IN I OSS SJÄLVA OCH BORTSER FRÅN OMGIVNINGEN ÄR DET MED HJÄLP AV INTELLIGENSEN VI FRAMBRINGAR EN FÖRESTÄLLNING. INTELLIGENSEN ÄR OCH ÅSER SITT FRAMBRINGANDE SAMTIDIGT. DESS VARA ÄR ATT SE SIG SJÄLV: INTELLIGENSEN ÄR NÖDVÄNDIGTVIS SJÄLVMEDVETEN.

INTELLIGENSEN ÄR BÅDE VARA OCH ÅSKÅDNING, BÅDE REELL OCH IDEELL.

TINGET DÄREMOT ÄR INTE FÖR SIG SJÄLV, UTAN ALLTID FÖR EN INTELLIGENS.

TINGET I SIG ÄR OBESTÄMT.

DET ÄR OMÖJLIGT ATT FÖRKLARA INTELLIGENSENS NATUR OCH EXISTENS GENOM ATT HÄNVISA TILL TINGET:

--MEKANISKA, ORSAKSBESTÄMDA SKEENDEN KAN INTE ORSAKA FRI INTELLIGENS.

--NÅGOT OBESTÄMT KAN INTE ORSAKA ELLER FRAMBRINGA NÅGOT ONBESTÄMT (DEN TILLRÄCKLIGA GRUNDENS PRINCIP).

ALLTSÅ: ENBART INTELLIGENS KAN GE UPPHOV TILL INTELLIGENS:
INTELLIGENSEN 'SÄTTER' SIG SJÄLV (SKAPAR, KONSTITUTERAR)

INTELLIGENSEN ÄR AKTIV OCH ABSOLUT, DEN ÄR ETT RENT HANDLANDE ELLER SKAPANDE

INTELLIGENSEN GER NATUREN FORM OCH SKAPAR DÄRIGENOM ETT MENINGSFULLT VARA
NATUREN ÄR **ICKE-VARAT**, ICKE-JAGET = DET ANDRA

GRUNDEN FÖR VÅRA NÖDVÄNDIGA FÖRESTÄLLNINGAR ÄR INTELLIGENSEN.
VÅRA NÖDVÄNDIGA FÖRESTÄLLNINGAR ÄR BESTÄMDA (KANT KATEGORIER),
OCH

DET FINNS NÖDVÄNDIGA LAGAR FÖR *HUR* INTELLIGENSEN HANDLAR, FÖR HUR DEN FUNGERAR.

DÄREMOT KAN INTELLIGENSEN FRITT VÄLJA *VAD* DEN SKA HANDLA OM OCH VAD DEN SKA FRAMBRINGA.

ARGUMENTET MOT KANTS TRANSCENDENTALA IDEALISM GÄLLER JUST ATT DESS GRUND ÄR OBESTÄMD. DEN ABSOLUTA IDEALISMEN ÄR DÄREMOT BESTÄMD. HÄVDAR FICHTE.

UNDER GÅNGEN AV SITT HANDLANDE GER INTELLIGENSEN SIG SJÄLV SINA LAGAR – DEN TILLHÖR INGET SYSTEM, SOM I SIN TUR SKULLE BEHÖVA RÄTTFÄRDIGAS.

FICHTES **VETENSKAPLÄRA** ÄR EN LÄRA OM DEN MÄNSKLIGA KUNSKAPENS GRUNDVALAR.

VETENSKAPSLÄRAN UTGÅR FRÅN EN ENDA GRUNDLAG HOS FÖRNUFTET, VILKET DEN PÅVISAR OMEDELBART I FÖRNUFTET.

UR DENNA GRUNDLAG KAN HELA SYSTEMET AV NÖDVÄNDIGA FÖRESTÄLLNINGAR HÄRLEDAS:

OM DELS VÄRLDEN, DELS OSS SJÄLVA SOM FRIA OCH PRAKTISKA VÄSEN SOM STÅR UNDER LAGAR s.38

UR DET SOM OMEDELBART PÅVISAS ELLER INSES I MEDVETANDET KAN SEDAN ANDRA FÖRESTÄLLNINGAR HÄRLEDAS.

DET SKER GENOM EN UNDERSÖKNING AV DE OMEDELBARA

ERFARENHETERNAS MÖJLIGHETSGRUNDER (NÖDVÄNDIGA VILLKOR):

GRUNDSATSEN ÄR INTE MÖJLIG UTAN NÅGOT ANDRA, OCH DETTA ANDRA ÄR INTE MÖJLIGT INTE UTAN TREDJE, OSV.

HEGELS FENOMENOLOGI: ANDEN (1770-1831)

KANT ANTAR EXISTENSEN AV ETT FORMELLT JAG, APPERCEPTIONSENHETEN, SOM ÄR SUBJEKT FÖR ALL ERFARENHET, MEN SJÄLV INTE KAN UTGÖRA ETT OBJEKT FÖR ERFARENHETEN.

MEN EFTERSOM DETTA JAG INTE KAN ERFARAS, HUR VET KANT ATT DET ÄR JAGET SOM TÄNKER OCH INTE ETT VÄRLDSJAG (ELLER NÅGON/NÅGOT ANNAT...)?

HEGELS ABSOLUTA ANDE UTESLUTER OSÄKERHET KRING VEM/VAD SOM TÄNKER!

I. ANDEN

ANDEN ÄR MEDVETANDE.

ANDEN ÄR VETANDE OM SITT EGET TANKEINNEHÅLL, ALLTSÅ INNEBÄR ANDEN *SJÄLVMEDVETANDE*.

ANDEN ÄR FÖRNUFTIG.

ANDEN ÄR VILJA.

DEN GÖR SIG SJÄLV TILL INNEHÅLL, DVS. TILL OBJEKT FÖR SIN TANKE.

ANDEN ÄR FRI (OBEROENDE), EFTERSOM DEN ÄR SITT EGET OBJEKT

FRI ÄR JAG OM JAG ÄR HOS MIG SÄLV

ANDEN ÄR ABSOLUT, DEN ÄR ALLT, TOTALITETEN

ANDENS MEDVETANDE REALISERAS I VÄRLDEN (I FOLKS MEDVETANDE)

ANDEN FINNS ELLER NÄRVARAR I VARJE INDIVID, OCH VARJE INDIVID ÄR EN DEL AV ANDENS SUBSTANS

FRIHETSMEDVETANDETS UTVECKLING ÄR NÖDVÄNDIG (TVUNGEN) OCH BESTÄMD (TILL INNEHÅLL OCH FORM)

II. UTVECKLINGEN

NATURENS FÖRÄNDRINGAR ÄR MÅNGFALDIGA, MEN UTGÖR ETT KRETSLOPP

ANDENS ABSTRAKTA FÖRÄNDRING ÄR ETT FRAMÅTSKRIDANDE, TILL DET BÄTTRE OCH FULLKOMLIGARE.

UTVECKLINGENS PRINCIP ÄR ANDENS INRE, FORMELLA BESTÄMNING.

ANDEN ÄR NÄRVARANDE I SIG SJÄLV OCH FÖRVERKLIGAR SIG SJÄLV.

ANDEN ÄR DET ABSOLUT BESTÄMMANDE.

MÄNNISKANS HISTORISKA UTVECKLING ÄR EN HÅRD KAMP I VILKEN ANDEN ARBETAR MOT SIG SJÄLV (JF. DIALEKTIKEN).

MÄNNISKANS HISTORISKA UTVECKLING HAR ETT MÅL MED BESTÄMT INNEHÅLL.

MEDAN NATUREN UTBREDER SIG I RUMMET, UTBREDER SIG ANDEN I TIDEN.

ANDENS FÖRÄNDRING ÄR I BEGREPPET – INTE ENBART PÅ YTAN (SOM NATUREN). BEGREPPET SJÄLVT ÄR DET SOM BLIR KLARLAGT.

NATUREN UPPFATTAR SIG INTE, OCH DÄRFÖR EXISTERAR FÖR NATUREN INTE NEGATIONEN AV DESS FORMER. DEN KAN INTE NEGERA SIG SJÄLV, KAN INTE FÖRÄNDRA SIG.

ANDEN FRAMSKRIDER GENOM DEN DIALEKTISKA LOGIKEN:
TES-ANTITES-SYNTES,
EN MÅLINRIKTAD PROGRESSION I FÖRUTBESTÄMDA STADIER.

MÅLET ÄR ATT FINNA SIG SJÄLV, KOMMA TILL SIG SJÄLV OCH ÅSKÅDA SIG
SJÄLV SOM VERKLIGHET (s.45)

III. HEGELS DIALEKTISKA METOD

JÄMFÖR MED KANTS ANTINOMIER

LOGIK OCH DIALEKTIK UNDERSÖKER TANKEBESTÄMNINGARNA I SIG, SOM
DE ÄR OBEROENDE AV FÖREMÅL, OBJEKT ELLE RINNEHÅLL.

FASTA MOTSÄGELSER ÄR INBÖRDES FÖRBUNDNA.
DE UTGÖR I SIG SJÄLVA EN ÖVERGÅNG, OCH PRODUCERAR DE EN SYNTES
HOS SUBJEKTET.

BEGREPPET FÖRVERKLIGAR SIG SJÄLVT GENOM SITT ANNATVARA, OCH
UPPHÄVER DIFFERENSEN, DET NEGATIVA OCH FÖRMEDLINGEN.
GENOM ATT NEGERA NEGATIONEN GÅR BEGREPPET IHOP MED SIG SJÄLVT
OCH ÅTERSTÄLLER SIN ABSOLUTA REALITET.

BEGREPPETS ABSOLUTA REALITET BESTÅR I DESS ENKLA RELATION TILL SIG
SJÄLVT.

DENNA ENKLA RELATION, SYNTESEN, ÄR SANNINGEN.
DEN INNEBÄR EN KVALITATIV FÖRÄNDRING GENTEMOT TES OCH SYNTES.

NÅGRA EXEMPEL

TES: DET ABSOLUTA ÄR RENT VARA
ANTITES: DET ABSOLUTA ÄR INGENTING
SYNTES: DET ABSOLUTA ÄR BLIVANDE

TES: DET OMEDELBARA
ANTITES: DET FÖRMEDLADE
SYNTES: DET ABSOLUTA

DET TREDJE (ABSOLUTA) ÄR ENHETEN AV DET FÖRSTA (OMEDELBARA) OCH
DET ANDRA (FÖRMEDLADE).

DET ABSOLUTA HAR TRE STADIER: BEGREPP, NATUR, ANDE

HEGEL PÅSTÅR ATT DET GÅR ATT MED SÄKERHET AVGÖRA OM ETT
DIALEKTISKT RESONEMANG ÄR RIKTIGT ELLER INTE. DETTA ÄR MÖJLIGT PGA
ATT BESTÄMDHET OCH NÖDVÄNDIGHET HOS BEGREPP **UPPFATTAS DIREKT I**
MEDVETANDET.

ATT T EX HÄRLEDA OCH DEMONSTRERA BESTÄMDHETEN ÄR EN MERA
OSÄKER PROCEDUR.

**FRAMSTEGSTANKEN ÅTERKOMMER I FLERA FILOSOFISKA OCH
VETENSKPLIGA TEORIER UNDER 1800-TALET, SÅSOM HOS**

MARX: DEN DIALEKTISKA MATERIALISMEN
HISTORIEMATERIALISMEN

OCH

DARWIN: EVOLUTIONSTEORIN
DET NATURLIGA URVALET